

Сивогривова Т.Л.,
викладачка кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ
ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА
ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД
ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З РОЗКРАДАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ У
ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ**

На сьогоднішній день Кримінальний процесуальний кодекс України не містить згадок про взаємодію між органами досудового розслідування та оперативними підрозділами. Зокрема, про взаємодію згадується лише у ч. 3 ст. 571 Кримінального процесуального кодексу України у розрізі взаємодії між членами слідчих груп [1].

У той же час він застосовується в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» до обов'язків підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність віднесено здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами, в тому числі відповідними органами іноземних держав та міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого і повного попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень (п. 5 ч. 1 ст. 7) [2].

Не зважаючи на це у 2017 році наказом МВС України № 575 була затверджена Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні [3]. Однак вона не має положень, які б передбачали спільне проведення негласних слідчих розшукових дій.

Що стосується взаємодії між цими підрозділами під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, слід згадати положення Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої

спільним наказом Генеральної прокуратури України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Адміністрацією державної прикордонної служби України, Міністерством фінансів України та Міністерством юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 в якій зазначено, що слідчий може проводити негласні слідчі (розшукові) дії самостійно, *спільно з уповноваженими оперативними підрозділами*, залучати до їх проведення інших осіб, а також доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам (п. 6 ст. 246 КПК України) [4].

Однак, вище згадана стаття КПК України не передбачає спільного проведення негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема: «Проводити негласні слідчі (розшукові) дії має *право слідчий*, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, *або за його дорученням - уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції*, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, органів Державного бюро розслідувань, органів Бюро економічної безпеки України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.» [1]

Таким чином, положення вищезгаданої інструкції не відповідає положенням Кримінального процесуального кодексу України. А тому на практиці виникають певні труднощі у трактуванні вказаних норм.

У теорії оперативно-розшукової діяльності виділяють дві основні форми взаємодії, зокрема: процесуальна й непроцесуальна (організаційна).

Спробуємо розглянути особливості реалізації процесуальної форми взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт.

О.В. Соколов з цього приводу зазначає, що по-перше, надання доручення слідчим не передбачає спільного проведення НСРД, оскільки вказане процесуальне рішення скеровує хід досудового розслідування в частині проведення заходів, які істотно обмежують конституційні права і

свободи людини, із визначенням відповідального за їх реалізацію суб'єкта, тобто оперативного підрозділу. По-друге, подібної процесуальної форми обміну інформацією, як можливість ознайомлення з матеріалами НСРД без складання відповідного протоколу, не передбачено КПК України. По-третє, своїми діями слідчий фактично дублює функції, які здійснює працівник оперативного підрозділу на підставі доручення, що, своєю чергою, негативно впливає на строки досудового розслідування. По-четверте, у даному випадку виникає невизначеність питання щодо суб'єкта, який має складати протокол НСРД [5, с. 131].

О.П. Заворіна вважає, що подібне трактування спільного проведення НСРД свідчить про порушення кримінальної процесуальної процедури й може слугувати підставою визнання отриманих доказів недопустимими, а можливість самостійного проведення слідчим НСРД сприятиме процесуальній економії, оскільки слідчий у деяких випадках звільняється від дачі доручень оперативним підрозділам й очікування на їх розгляд та результати проведення [6, с. 229].

У той же час авторка підтримує й думку С. М. Князева, коли самостійне проведення слідчим таких дій, як, наприклад, контроль за вчиненням злочину (контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки злочину), задля виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації практично неможливе [7, с. 296].

На нашу думку, у першу чергу необхідно спиратись саме на положення Кримінального процесуального кодексу України адже відповідно до ст. 1 зазначеного кодексу порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України, а зміни до кримінального процесуального законодавства України можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до законодавства про кримінальну відповідальність, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення. Тобто проведення НСРД повинно передбачати лише одного з 2 суб'єктів його проведення: слідчого або працівника оперативного підрозділу (на підставі доручення). Спільне ж проведення НСРД не передбачається кримінальним процесуальним законодавством України, а тому не може бути реалізоване у правовому

полі.

Що стосується доцільності (а у деяких випадках навіть можливості) проведення окремих НСРД слідчим Національної поліції тут слід зауважити, що на сьогодні КПК України налічує 11 НСРД, які проводяться при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт, зокрема:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України);
- 2) накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261, 262 КПК України);
- 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України);
- 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України);
- 5) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України);
- 6) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України);
- 7) спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України);
- 8) аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України);
- 9) контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України);
- 10) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України);
- 11) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України).

Однак далеко не всі з них доцільно проводити слідчому, а в окремих випадках навіть неможливо. Зокрема, слідчий не має можливості власними силами провести такі НСРД:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України);
- 2) накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261, 262 КПК України);
- 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України);
- 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України);

5) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України);

6) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України);

7) аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України).

Це обумовлене тим, що вказані НСРД потребують застосування оперативно-технічних засобів, а також певних специфічних знань та навичок. Вказані НСРД проводяться за дорученням слідчого підрозділами оперативно-технічних заходів Національної поліції України.

Що стосується доцільності проведення НСРД слідчим, то тут слід зауважити на тому, що лише одне з НСРД, на нашу думку, доцільно проводити силами підрозділів досудового розслідування, зокрема це:

1) контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України);

2) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України).

У першому випадку мова йде про контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту та імітування обстановки злочину, саме ці різновиди вказаного НСРД здебільшого проводяться при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт. Адже, як показує практика, у слідчих значно більше досвіду щодо проведення вказаних НСРД, що прямо впливає на якість їх організації та проведення. Такі різновиди вказаного НСРД як контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка при розслідуванні вказаних злочинів не застосовуються.

Що стосується негласного отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження то його проведення, на нашу думку, може бути реалізоване як слідчим так працівником оперативного підрозділу.

Інші НСРД, на нашу думку, доцільно проводити силами оперативних підрозділів стратегічних розслідувань, оскільки їх проведення повинно здійснюватися з додержанням конспірація, як правило негласно, або із залученням наявної агентурної мережі, а тому з вказаними завданнями більш якісно, на нашу думку, справляться саме працівники оперативного підрозділу. Зокрема, це такі НСРД:

1) спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України);

2) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України).

Виходячи з вище вказаного можна дійти до таких висновків:

1) Проведення НСРД при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт повинно передбачати лише одного з двох суб'єктів його проведення: слідчого або працівника оперативного підрозділу (на підставі доручення);

2) При розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у процесі проведення будівельних робіт слідчому доцільно проводити самостійно виключно контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту та імітування обстановки злочину та негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження. Інші негласні слідчі (розшукові) дії доцільно доручати оперативним підрозділам Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 03.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua.html> (дата звернення: 21.09.2021).

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 20 грудня 1990 р. № 2136-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. ст. 303.

3. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.

4. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5/.

5. Соколов О. В. Проблемні питання взаємодії слідчого, прокурора з оперативними підрозділами на підставі доручення про проведення

негласних слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 79. С. 124-134.

6. Загоріна О.П. Особливості взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами Національної поліції в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Северодонецьк, 2020. № 2 (90). С. 228-238.

7. Князев С. М. Взаємодія слідчого зі співробітником оперативного підрозділу у кримінальному провадженні. *Підприємство, господарство і право*. Вип. 11. 2019. с. 295-301.

Сур І.С.,
ад'юнкт кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТАКИХ СИЛ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК НЕГЛАСНІ ПОЗАШТАТНІ ПРАЦІВНИКИ

Інформація в оперативно-розшуковій діяльності являється одним із основних джерел, які є незамінними в розкритті кримінальних правопорушень. Діяльність оперативних співробітників не обмежується розкриттям кримінальних правопорушень. Також, важливе значення в їх діяльності має попередження вчинення кримінального правопорушення, наприклад, на стадії його готування. Інформацію про готування до кримінального правопорушення оперативні співробітники Національної поліції можуть отримати за допомогою сил оперативно-розшукової діяльності. До таких сил можна віднести негласних позаштатних працівників.

За часів незалежності України такі науковці цікавилися питанням особливостей використання негласних позаштатних працівників, як Бандурка О.М., Дараган В.В., Дмитрієв І.В., Івахін А.Є., Кириченко О.В., Кисельов А.О., Козаченко О.І., Латиш А., Мацюк В.Я., Некрасов В.А., Обшалов С.В., Пастрюліна Т.В., Поляков Є.В., Рижков Е.В., Слободян Я.І., Сухачов О.О., Тарасенко Р.В., Усенко В.Ф., Черкасов Ю.Е.,